

Woordenlijst

Huursoldaat: soldaat, aangenomen door de leenheer om zijn bezittingen te verdedigen.

Jugendstil: kunststroming die tussen 1885 en 1914 ontwikkeld werd, geïnspireerd op de natuur, waarbij een nieuwe schoonheid aangehangen werd, in tegenstelling tot de stijlen van de 19^e eeuw die zich lieten inspireren op die van de voorgaande eeuwen.

Koen: dit in de Middeleeuwen ontstane thema inspireert zich op personages uit het Oude Testament, de Oudheid en de Middeleeuwen om het ridderideaal te verheerlijken.

Machicoulis: uitstekend bouwsel op het hoogste punt van een vesting, met openingen aan de onderzijde om of projectielen op de aanvallers te gooien.

Informatie

Geef uw mening en win gratis toegangstickets.

Boekenwinkel
De gids van dit monument is beschikbaar in de boekenwinkel, in de categorie «Itinéraires».

Centre des monuments nationaux
Château de Pierrefonds
60350 Pierrefonds
tél. **03 44 42 72 72**

www.monuments-nationaux.fr

www.chateau-pierrefonds.fr

crédits photos © 4 vents / Centre des monuments nationaux, réalisation graphique Marie-Hélène Forstner traduction ADT International, Imprié en France 2025.

16

De kelders, waarvan de muren uit de 14e eeuw dateren, zijn toegankelijk via een monumentale trap met twee trapdelen. De gewelven werden in de 19e eeuw gerestaureerd. Twee grote, door Viollet-le-Duc geïnstalleerde verwarmingsketels zorgden voor de verwarming van de zalen. In de kelders vindt men de expositie, met de afgietsels van door koning Lodewijk Filips bestelde grafbeelden om eer te betonen aan de grote personages die Frankrijk “Le bal des gisants” groot gemaakt hadden. Deze oorspronkelijk in het kasteel van Versailles tentoongestelde collectie is nu in Pierrefonds te bezichtigen.

17 De zaal van de huursoldaten of Wachtzaal is de grote zaal onder de Salle des Preuses. Ze toont fragmenten van beelden die bij opgravingen tijdens de restauratie zijn teruggevonden. De schouw is een creatie van Viollet-le-Duc.

18 De maquette, van steen, met een gewicht van 4500 kg, werd gemaakt voor de Wereldtentoonstelling van Parijs in 1878, onder leiding van Lucjan Wyganowski, inspecteur van de werkzaamheden aan het kasteel, met als doel om aan het publiek te tonen hoe belangrijk dit restauratieproject was.

Het park

Het aan de zoom van het bos van Compiègne gelegen kasteel van Pierrefonds werd gebouwd op de plaats van een oud herenhuis in een ommuurd, bosrijk en steil park dat uitsteekt over de stad. Aan het einde van de 16e eeuw kon het kasteel met zijn hoge muren het hoofd bieden aan artillerieaanvallen waarvan de reikwijdte toen nog klein was. Viollet-le-Duc het park een nieuw uiterlijk, met de wens dit aan te passen aan de pedagogische dimensie van het verdedigingssysteem van het kasteel.

Eugène Emmanuel Viollet-le-Duc

Frans architect en theoreticus (Parijs 1814 – Lausanne 1879)

Viollet-le-Duc heeft grote interesse in de middeleeuwse bouwkunst, verblijft in 1836 in Italië en reist door heel Frankrijk in gezelschap van zijn vriend Prosper Mérimée, die dan inspecteur van de Franse Monumentenzorg is. Hij zal hem in 1839 de restauratie van de basiliek van Vézelay toevertrouwen. Hij leidde de restauratiewerkzaamheden van belangrijke civiele en religieuze bouwwerken uit de Middeleeuwen, zoals de kerken Saint-Germain-des-Près, de kathedraal Notre-Dame van Parijs, de vestingstad Carcassonne en de kastelen van Roquetaillade, Montépilloy, Coucy en Pierrefonds... Met zijn rationalistische kijk op de gotische bouwkunst en zijn manier van denken nam hij soms initiatieven die in die tijd als zeer karakteristiek werden gekenmerkt, zoals het verwijderen of toevoegen van elementen. Dit leidde soms tot heftige discussies. Hij was een uitstekend tekenaar en aquarellist, interesseerde zich voor talrijke vakgebieden en was een stoutmoedige theoreticus. Hij prees het werken met aan hun functie aangepaste materialen en vormen en het gebruik van metalen structuren. Hij beïnvloedde de kijk van de maatschappij op de geschiedenis van het Franse historisch erfgoed. Viollet-le-Duc heeft talrijke werken op zijn naam staan, zoals de *Dictionnaire raisonné de l'architecture française du XIe au XVIe siècle* en *Les Entretiens sur l'architecture* die de meeste architecten van de volgende generaties markeerden.

Kasteel van Pierrefonds

De Middeleeuwen volgens Eugène Viollet-le-Duc

Het fort

Hertog Lodewijk van Orléans (1372-1407), broer van Karel VI, in conflict met de hertog van Bourgondië over aan wie de koninklijke macht toekwam, laat in 1397 in Pierrefonds een vesting bouwen. Hij toont daarmee zijn macht en controleert zo de handel tussen Vlaanderen en Bourgondië.

Het verdwenen kasteel

In 1617 wordt het kasteel ontmanteld op bevel van koning Lodewijk XIII om te voorkomen dat het dienst zou doen als schuilplaats voor tegenstanders. De torens worden opengebroken. Deze grote ruïne raakt in de vergetelheid, totdat hij in 1801 door Napoleon I wordt gekocht. Het aspect van romantische ruïne viel in de 19^e eeuw erg in de smaak bij de talrijke bezoekers.

Het kasteel in een nieuw jasje

Vanaf 1857 wil keizer Napoleon III (1808-1873) van Pierrefonds de keizerlijke woning maken. Dit project zal niet uitgevoerd worden en het kasteel, dat een museum geworden is, opent in 1867 zijn deuren voor het publiek. Eugène Viollet-le-Duc (1814-1879), die zich als architect met de restauratie moet bezighouden, brengt zijn bouwkundige concepten tot uitvoering en maakt hier het ideale kasteel van zoals dit in de Middeleeuwen bestaan zou kunnen hebben. Na zijn dood vervolgt zijn schoonzoon Maurice Ouradou de bouw tot aan 1885, zonder deze echter te voltooien.

Luchtfoto van het kasteel

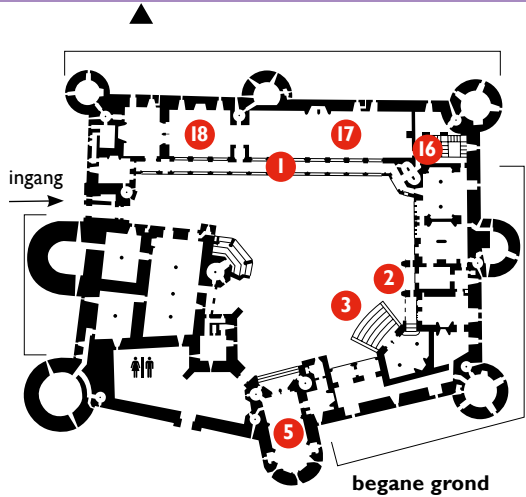

CENTRE DES MONUMENTS NATIONAUX

* Uitleg op de achterzijde van dit document.

* Uitleg op de achterzijde van dit document.

De voorgevel

Het kasteel, gelegen in een park heeft de kenmerken van een verdedigingssysteem. Het heeft acht torens die versierd zijn met beelden van koene* ridders, van wie zij de naam dragen:

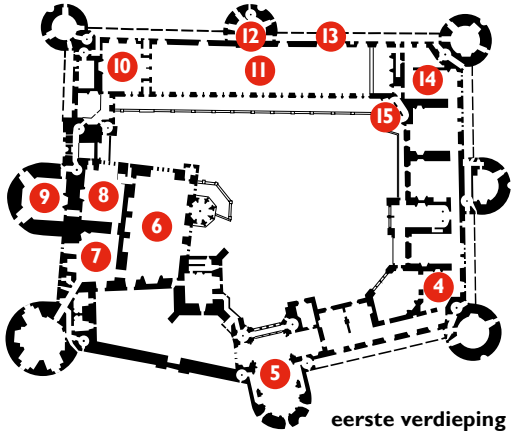
- Artus, Judas Makkabeüs en Jozua, drie Bijbelse krijgers,
- Caesar, Alexander de Grote en Hector, koningen van de grote keizerrijken en helden uit de Oudheid,
- Karel de Grote, Koning Arthur en Godfried van Bouillon, christelijke helden uit de Middeleeuwen.

De binnenplaats: een mooi staaltje van bouwkunst

De binnenplaats toont diverse stijlen, geïnspireerd op de Middeleeuwen en de Renaissance en verschilt duidelijk van de buitengevels. Zij biedt uitzicht over het grote hoofdgebouw: links de ingang naar de grote pronkzalen, de officiersvleugel er tegenover, rechts de kapel en verder de vierkante toren en de donjon.

1 De zuilengang, aan de buitenkant, loopt langs het grote hoofdgebouw. De sluitstenen hiervan beelden verschillende ambachten en droombeelden uit. De laatste drie kapitelen illustreren *Van den Vos Reynaerde*.

2 In de ruimtes waar het bezoek wordt ingeleid, wordt een introductiefilm vertoond over de geschiedenis van het kasteel, een virtueel bezoek alsook een tentoonstelling over Eugène Viollet-le-Duc.

3 Het ruiterbeeld van Lodewijk I van Orléans werd in 1869 door de beeldhouwer Emmanuel Frémiet gemaakt.

De collectie Monduit

4 In de **permanente tentoonstelling** worden werken getoond uit de ateliers van Monduit, die beroemd zijn om hun techniek van gedreven metaal. Deze wordt gebruikt door grote architecten uit die tijd: Eugène Viollet-le-Duc, Auguste Bartholdi, Charles Garnier. De daken van Pierrefonds zijn er een mooi voorbeeld van.

5 De kapel

Herbouwd op de oorspronkelijke plek, kreeg ze van Viollet-le-Duc een galerij, waarmee men bij uitzondering boven het koor kon lopen. Op de middelste pilaar van de deur staat Viollet-le-Duc afgebeeld in pelgrimstenu, omringd door Lodewijk van Orléans en diens echtgenote, Valentina Visconti van Milaan.

De donjon

Traditioneel vindt men hier de woning van de leenheer en deze dient bij een beleg als ultieme schuilplek. De zeer verzorgde wandversieringen in de zalen werden uitgevoerd aan de hand van tekeningen van Viollet-le-Duc.

6 De ontvangsalon toont een lambrisering van Hongaars eikenhout, voorzien van gebeeldhouwde fantastische dieren, en wandschilderingen die dieren uitbeelden die symbool staan voor de koninklijke of keizerlijke macht. De stijl van de friezen, geïnspireerd op plantenmotieven, kondigt bijna 30 jaar van tevoren de Jugendstil* aan. Op de haard zien we het wapen van de hertogen van Orléans. De stoelen en de bank met omkeerbare rugleuning werden ontworpen door Viollet-le-Duc.

7 De zaal voor tijdelijke exposities. Op de fries van de haard zijn de initialen van Napoleon III en zijn echtgenote, Eugénie de Montijo, met elkaar verstrengeld.

8 De werkkamer is versierd met symbolen van het Keizerrijk, een eerbetoon aan Napoleon I (bij), Napoleon III (adelaar) en zijn echtgenote. De lambrisering is versierd met een fries waarop fantastische planten en dieren elkaar afwisselen. Op het bureau staat een buste van Viollet-le-Duc. De aanwezigheid van een toilet met waterspoeling evoceert hoe modern het kasteel in de 19^e eeuw was.

9 De herenkamer bevindt zich in de toren Julius Caesar. Deze kamer is nooit gebruikt, als gevolg van de verandering van het restauratieproject: het kasteel wordt een aan de Middeleeuwen gewijd museum en niet een woning van de keizer. Voor de samenstelling van het decor van de beschilderde fries bovenaan de muren, laat Viollet-le-Duc zich inspireren door de middeleeuwse iconografie en verhaalt hij het leven van een ridder in de 14^e eeuw. De schoorsteenmantel toont diverse jagershandelingen.

Van de pronkkamers naar het wapenkabinet

10 De zaal van de handwapens is een voorvertrek waarin Napoleon III op houten blazoenen de handwapens uit zijn persoonlijke collectie tentoonstelde.

11 De Salle des Preuses, gelegen op de plek van de grote zaal waar de leenheer rechtsprak, werd door

Viollet-le-Duc nagemaakt, waarbij hij zich liet inspireren op die van het kasteel van Coucy in het departement Aisne. Deze rijk versierde zaal heeft een gewelf met een metalen gebint, wat kenmerkend is voor de 19e eeuw. Op de schoorsteenmantel staan de negen koene* vrouwen: het personage in het midden, Semiramis, de koningin van Babylon, heeft de gelaatstrekken van keizerin Eugénie. De bezoekers kwamen hier de wapenrustingverzameling van Napoleon III bewonderen, die in 1870, na de val van het Keizerrijk, werd overgebracht naar het Legermuseum in Les Invalides, in Parijs. De keizerlijke adelaar troont boven de beelden van Karel de Grote en zijn vier gezellen: de bisschop Turpin, Roland, Olivier en Willem van Oranje.

De middeleeuwse verdedigingsbouwkunst

12 De Alexandertoren laat de stenen fundamenteën uit de 14^e eeuw en de restauratie van het verwoeste hoge gedeelte, met gehouwen stenen uit de 19^e eeuw. Onder de toren bevindt zich een van de vier onderaardse kerkers.

13 De omloop heeft een dak. De torens, die op basis van oud metselwerk herbouwd werden, geven het kasteel een uitzonderlijk verdedigingssysteem: dubbele omloop op twee verdiepingen, gedeeltelijk in de muur en gedeeltelijk uitstekend, met machicolis*.

De vensters bieden een vrij uitzicht over de stad en zijn kerk, het Maison Sabatier, het kasteel van Jonval, de voormalige thermen, het oude station en het meer.

14 De kazernezaal zouden bestemd geweest zijn voor de op wacht staande soldaten. Deze maken deel uit van de oudste bouwsels van het kasteel.

15 De dubbele wenteltrap, via welke men naar boven en beneden kon lopen zonder elkaar tegen te komen, werd geïnspireerd op de modellen uit de Renaissance.

* Uitleg op de achterzijde van dit document.